

JÁN MAZÁK
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2010. július 6.¹

1. A jelen, kötelezettségszegés megállapítása iránti kereset azon olasz szabályozásra vonatkozik, amely az Európai Bizottság szerint az ügyvédi tevékenységek díjazásának kötelező maximális mértékéről rendelkezik.

2. A Bizottság szerint az ügyvédekre nézve előírt maximált díjszabások alkalmazásának kötelezettsége az EK 43. cikk értelmében a letelepedés szabadsága korlátozásának, valamint az EK 49. cikk értelmében a szolgáltatásnyújtás szabadsága korlátozásának minősül. Mivel az említett kötelezettség nem tűnik alkalmasnak közérdekű célok biztosítására, és mindenképpen korlátozóbb jellegű annál, mint ami e célok eléréséhez szükséges lenne, olyan korlátozásról van szó, amely nem indokolható.

3. Az Olasz Köztársaság védekezését elsődlegesen arra alapozta, hogy jogrendszerében nem létezik olyan elv, amely megtiltaná az ügyvédi tevékenységekre alkalmazandó maximált díjszabás túllépését. Csak másodlagosan törekedett annak bizonyítására, hogy a maximált

díjszabás előírásának az a célja, hogy biztosítsa az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést, a szolgáltatás címzettjeinek védelmét, valamint a gondos igazságszolgáltatást.

A nemzeti szabályozás

4. Az ügyvédi szakmát is magában foglaló szabadfoglalkozások szolgáltatási szerződés címén történő javadalmazását általánosságban az olasz polgári törvénykönyv 2233. cikke szabályozza, mely szerint:

„Amennyiben a felek nem állapodtak meg a szolgáltatási szerződés címén fizetendő javadalmazásról, és e javadalmazás a díjszabások, illetve szokások alapján nem meghatározható, azt a bíróság rögzíti, miután meghallgatta azon szakmai szövetség véleményét, amelyhez a szolgáltatást nyújtó fél tartozik.

A javadalmazás összegének minden esetben igazodnia kell a munka fontosságához és a szakma méltóságához.

1 – Eredeti nyelv: francia.

Minden olyan, az ügyvédek vagy ügyvédjelöltjeik és ügyfeleik között létrejövő, szakmai javadalmazást meghatározó megállapodás semmis, amelyet nem írásban kötnek.”

Az előző bekezdésben említett kritériumokat megállapító határozatokat az Igazságügyi Minisztérium hagyja jóvá.”

5. Az ügyvédek javadalmazásáról szóló külön rendelkezéseket a később módosított, 1934. január 22-i 36. sz. törvénnyé alakított 1933. november 27-i 1578. sz. királyi törvényerejű rendelet (a továbbiakban: királyi törvényerejű rendelet) foglalja magában, amely Olaszországban az ügyvédi szakma alapvető szabályait tartalmazó szövegnek tekintendő.

7. A királyi törvényerejű rendelet 57. cikkében említett kritériumokra vonatkozó feltételeket e jogszabály 58. cikke pontosítja, amely így szól:

„Az előző cikkben említett kritériumokat a peres eljárások értékének, valamint az eljáró hatóság szintjének, illetve a büntetőjogi perek esetében azok időtartamának függvényében állapítják meg.

6. A királyi törvényerejű rendelet 57. cikke szerint:

Minden egyes jogügyletre vagy eljárási cselekményre, illetve jogügylet- vagy eljárási cselekmény-csoportra nézve meg kell állapítani a tiszteletdíjak felső és alsó határát.

„A büntetőjogi és peren kívüli ügyekben^[2] eljáró ügyvédeknek és »procuratoroknak« (jogi képviselőknak) járó tiszteletdíjak és térítések megállapítására szolgáló kritériumokat az Országos Ügyvédi Kamarai Tanács két évente határozattal állapítja meg. Ugyanígy az Országos Ügyvédi Kamarai Tanács hatáskörébe tartozik a Semmítőszék és a legfelsőbb katonai bíróság előtt folyamatban lévő eljárások esetén alkalmazandó tiszteletdíjak meghatározása.

Peren kívüli ügyekben az ügy fontosságát kell figyelembe venni.”

2 – Annak ellenére, hogy az említett rendelkezés csak a büntetőjogi és peren kívüli ügyekben járó tiszteletdíjakat és térítéseket említi kifejezetten, a Bíróság ítélkezési gyakorlatában ezt a rendelkezést folyamatosan úgy idézik, mint ami vonatkozik a polgári jogi ügyekben járó tiszteletdíjakra és térítésekre is. (lásd pl. a C-35/99. sz. Arduino ügyben 2002. február 19-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-1529. o.], 6. pontját, a C-94/04. sz. és C-202/04. sz. Cipolla és társai egyesített ügyekben 2006. december 5-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-11421. o.] 4. pontját, valamint a C-386/07. sz. Hospital Consulting és társai ügyben 2008. május 5-én hozott végzés 5. pontját.

8. Miután az Országos Ügyvédi Kamarai Tanács a királyi törvényerejű rendelet 57. cikknek megfelelően határozatot hozott, az ügyvédi tiszteletdíjak díjszabását az igazságügyi miniszter az 1984. december 22-i 887. sz. törvény 14. cikkének huszadik bekezdése értelmében a Comitato interministeriale dei prezzi (minisztériumközi árbizottság) véleményének kézhezvételét, valamint az 1988. augusztus 23-i 400. sz. törvény 17. cikk (3) bekezdése értelmében a Consiglio di Statoval (Államtanács) való konzultációt követően

hagyja jóvá. A legutolsó, a fent említett eljárásnak megfelelően elfogadott, az ügyvédi tiszteletdíjakat szabályozó miniszteri rendelet a 2004. április 8-i 127. sz. rendelet (a továbbiakban: a 127/2004. sz. miniszteri rendelet).

A jogvita sajátos jellegére, a teljesített szolgáltatás értékére és eredményére tekintettel a tiszteletdíjak magasabbak is lehetnek annál az összegnél, amelyet a költségek viselésére kötelezett fél terhére megállapítanak.

9. A tiszteletdíjak elszámolását illetően a királyi törvényerejű rendelet 60. cikke arról rendelkezik, hogy azt a bíróság állapítja meg e kritériumok alapján, miközben figyelembe veszi a tárgyalt kérdések súlyát és mennyiségét is. Az elszámolásnak az előzőleg rögzített alsó és felső határ között kell maradnia. Mindemellett kivételes jelentőségű esetekben és a jogvita sajátos jellegére tekintettel, továbbá ha a szolgáltatás valódi értéke indokolja, a bíróság túllépheti a díjszabás által rögzített felső határt. És fordítva, amennyiben az ügy könnyen elintézhető, a bíróság az alsó határnál alacsonyabb tiszteletdíjat is megállapíthat. A bíróság döntését mindkét esetben indokolni kell.

10. Az ügyvédek által az ügyfelekkel szemben alkalmazott tiszteletdíjakat illetően a királyi törvényerejű rendelet 61. cikke kimondja, hogy:

„Az ügyvédek által az ügyfelekkel szemben alkalmazott tiszteletdíjakat – peres és peren kívüli ügyekben egyaránt – külön megegyezés hiányában az 57. cikkben meghatározott kritériumok alapján, a tárgyalt kérdések súlyának és mennyiségének figyelembevételével kell meghatározni.

[...]”

11. Ami a polgári ügyekben alkalmazott ügyvédi tiszteletdíjakat illeti, a polgári ügyekben nyújtott jogi szolgáltatások esetén járó tiszteletdíjakról szóló 1942. június 13-i 794. sz. törvény (a továbbiakban: 794/1942. sz. törvény) 24. cikke úgy rendelkezik, hogy polgári ügyekben nyújtott jogi szolgáltatások esetére megállapított díjszabás által meghatározott tiszteletdíjak alsó határától nem lehet eltérni, és minden ezzel ellentétes megállapodás semmis.

12. Az ügyvédi szolgáltatásnyújtás szabadsága tényleges gyakorlásának elősegítéséről szóló 1977. március 22-i 77/249/EGK tanácsi irányelvet³ a nemzeti jogba átültető, az Európai Közösség tagállamaiból származó ügyvédek által nyújtott szolgáltatások szabadságáról szóló 1982. február 9-i 31. sz. törvény 13. cikke úgy rendelkezik, hogy „az 1. cikkben felsorolt ügyvédek szakmai szolgáltatásnyújtás címén megilletik mindazon jogok és tiszteletdíjak, amelyeket a peres és peren kívüli ügyekben a hatályos szakmai szabályozás meghatároz.”

3 – HL L 84., 17. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet 1. kötet 52. o.

13. Meg kell említeni, hogy a jelen eljárás pert megelőző szakaszában a szabadfoglalkozású – így következként az ügyvédi – tevékenységek javadalmazására vonatkozó olasz szabályozást a 2006. augusztus 4-én 248. sz. törvénnyé alakított 2006. július 4-i 223. sz. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: 223/2006. sz. törvényerejű rendelet) módosította. A törvényerejű rendelet, „Sürgős rendelkezések a szakmai szolgáltatások ágazatában fennálló verseny védelmére” címet viselő 2. cikke rendelkezése szerint:

„(1) A szabad verseny, valamint a szolgáltatások és személyek szabad mozgása közösségi alapelveivel összhangban, továbbá annak biztosítása céljából, hogy a fogyasztóknak tényleges választási lehetőségük legyen jogaik gyakorlása és a piacon található szolgáltatások összehasonlítása során, a jelen rendelet hatálybalépésének időpontjától hatályon kívül kerül minden olyan törvényi és rendeleti rendelkezés, amelyek a szabadfoglalkozású és szellemi tevékenységek vonatkozásában az alábbiakat írják elő:

- a) kötelező rögzített vagy minimális díjszabások, valamint a kitűzött célok megvalósulásától függő javadalmazás szerződéses megállapításának tilalma;

[...]

I - 2106

(2) Kivételt képeznek az országos egészségügyi szolgálat keretében, vagy azzal szerződéses keretben nyújtott szakmák gyakorlásáról, valamint az esetlegesen a fogyasztók védelmében általános jelleggel előzetesen maximalált díjakról szóló rendelkezések. A bíró a költségek és a tiszteletdíjak elszámolását bírósági végrehajtás és bírósági segítségnyújtás esetén a tiszteletdíj-táblázat alapján állapítja meg. A közbeszerzési eljárásokban, az ajánlatkérő szervezetek használhatnak kellően megalapozottnak tekinthető díjtáblázatokat a tiszteletdíjak meghatározásának kritériumaként vagy hivatkozási alapjaként.

(3) Az (1) bekezdésben foglaltakat érintő etikai vagy szerződéses szabályokat, valamint a magatartási kódexeket 2007. január 1-jéig kell kiigazítani, ideértve azon intézkedések elfogadását is, amelyek a szakmai szolgáltatások minőségét hivatottak biztosítani. Kiigazítás hiányában, a fenti naptól az (1) bekezdésben foglaltakkal ellentétes szabályok semmisek.”

A pert megelőző eljárás és a Bíróság előtti eljárás

14. Tekintettel arra, hogy az ügyvédek peren kívüli tevékenységeire vonatkozó olasz szabályozás ellentétes lehet az EK 49. cikkel, a Bizottság 2005. július 13-án felszólító levelet

intézett az Olasz Köztársasághoz. Az Olasz Köztársaság 2005. szeptember 19-i levelében válaszolt.

15. Ezt követően a Bizottság két alkalommal kiegészítette a felszólító levélben kifejtett elemzést. A 2005. december 23-án kelt első kiegészítő felszólító levelében a Bizottság úgy vélte, hogy nem összeegyeztethetők az EK 43. és az EK 49. cikkel azok az olasz rendelkezések, amelyek a peres és peren kívüli ügyekben eljáró ügyvédek részére előírják a kötelező díjszabások alkalmazását. Az Olasz Köztársaság válaszát a 2006. március 9-i, 2006. július 10-i, valamint 2006. október 17-i leveleiben küldte meg.

16. A Bizottság 2007. március 23-án kelt második kiegészítő felszólító levelében az e tárgyban elfogadott új olasz szabályozásra, vagyis a 223/2006. sz. törvényerejű rendeletre reagált. Az Olasz Köztársaság 2007. május 21-i levelében válaszolt.

17. Ezt követően, 2007. augusztus 3-i levelében a Bizottság tájékoztatást kért az olasz hatóságoktól az ügyvédek által felszámolt költségek megtérítésére vonatkozó rendszer jellemzőiről. Az Olasz Köztársaság 2007. szeptember 28-i levelében válaszolt.

18. Mivel az Olasz Köztársaság által megfogalmazott megállapításokat nem tartotta ki-elégítőnek, a Bizottság 2008. április 4-én indokolással ellátott véleményt küldött az Olasz Köztársaság részére, amelyben felrótta, hogy azok a nemzeti rendelkezések, amelyek az ügyvédekkel szemben maximált díjszabások alkalmazásának kötelezettségét írják elő, el-elentétesek az EK 43. és az EK 49. cikkel.

19. A Bizottság az olasz hatóságoknak az indokolással ellátott véleményre adott 2008. október 9-i válaszában szereplő érvek ellenére benyújtotta a jelen keresetet, amelyben azt kéri, hogy a Bíróság állapítsa meg, hogy az Olasz Köztársaság – mivel olyan rendelkezéseket fogadott el, amelyek az ügyvédekkel szemben maximált díjszabások alkalmazásának kötelezettségét írják elő – nem teljesítette az EK 43. és az EK 49. cikkből eredő kötelezettségeit, és kötelezze az Olasz Köztársaságot a költségek viselésére.

20. A Bíróság 2009. június 5-i végzésével engedélyezte az Szlovén Köztársaság számára, hogy a Bizottság kérelmének támogatására beavatkozzon az eljárásba.

21. Az Olasz Köztársaság tárgyalás tartását kérte, amelyre 2010. március 24-én került sor az Olasz Köztársaság és a Bizottság meghatalmazottjainak részvételével.

Értékelés

22. A Bizottság keresetében abból az előfeltetelezésből indul ki, amely szerint az olasz szabályozás olyan rendelkezéseket tartalmaz, amelyek az ügyvédekkel szemben maximált díjszabások alkalmazásának kötelezettségét írják elő. A Bizottság keresetében szereplő, és a tárgyaláson előadott érvelés fényében megállapítható, hogy a Bizottság az Olasz Köztársaságnak nem a királyi törvényerejű rendelet 60. cikkében kifejezetten rögzített, az ügyvédi költségek bíróság általi elrendelésére vonatkozó kötelező maximált díjszabások létét rója fel, hanem azt, hogy e díjszabásokat az ügyvéd-ügyfél közötti kapcsolatban kell alkalmazni, mivel ez a kötelezettség korlátozza az ügyvédek javadalmazására vonatkozó tárgyalás szabadságát.

23. Ha ez a helyzet állna fenn, vagyis ha az olasz szabályozás ténylegesen olyan rendelkezéseket tartalmazna, amelyek arra kötelezik az ügyvédeket, hogy ügyfeleikkel fenntartott viszonylataikban alkalmazzák a maximált díjszabásokat, akkor nem lenne nehéz elismerni, kiindulva a Cipolla és társai ügyben hozott ítéletből⁴, amelyben a Bíróság a minimális díjszabások alkalmazására vonatkozó kötelezettséget a szolgáltatásnyújtás szabadsága korlátozásának minősítette, hogy a szóban forgó kötelezettség korlátozza a

szolgáltatásnyújtás szabadságát, sőt a letelepedés szabadságát is, miáltal az Olasz Köztársaságnak kellene bizonyítania, hogy e korlátozás közérdekű célokkal igazolható.

24. Márpedig az Olasz Köztársaság éppen olyan kötelezettség létezését vitatja, amely az ügyvédek számára ügyfeleikkel fennálló kapcsolatukban előírja a maximált díjszabások alkalmazását. Ezért mielőtt megvizsgálám, hogy az ügyvédekre nézve maximált díjszabások alkalmazását előíró kötelezettség a letelepedés szabadságának az EK 43. cikk értelmében, és a szolgáltatásnyújtás szabadságának az EK 49. cikk értelmében vett korlátozását képezi-e, mindenekelőtt azzal foglalkozom, hogy az olasz jogrendszer valóban tartalmazza-e a fent említett kötelezettséget.

25. Először is emlékeztetni kell arra, hogy az ügyvédi tevékenységre vonatkozó olaszországi díjszabást, amely meghatározza minden jogügylet-re vagy eljárási cselekményre, illetve jogügylet- vagy eljárási cselekmény-csoportra nézve a tiszteletdíjak felső és alsó határát, három alkalommal már vizsgálta a Bíróság. Első alkalommal, az Arduino ügyben⁵ hozott ítéletében a Bíróság az EK 10. cikk és EK 81. cikk szempontjából vizsgálta a tiszteletdíjak alsó és felső határát rögzítő díjszabás elfogadásának eljárását, annak megállapítása érdekében, hogy az említett díjszabás állami intézkedésnek, vagy magán piaci szereplő gazdaságot érintő döntésének minősül-e. Ez alkalommal a Bíróság megállapította, hogy az

4 – Fenti 2. sz. lábjegyzetben hivatkozott ítélet.

5 – Fenti 2. sz. lábjegyzetben hivatkozott ítélet.

EK-Szerződés fent említett cikkeivel nem ellentétes, ha valamely tagállam olyan törvényi vagy rendeleti intézkedést fogad el, amely az ügyvédi szakmai kamarai szerv által készített tervezet alapján az ügyvédi hivatáshoz tartozó személyek részére fizetendő tiszteletdíjak alsó és felső határát rögzítő díjszabást hagy jóvá⁶.

tűnnek-e aránytalannak a fenti célkitűzésekhez viszonyítva⁸.

26. Ugyanezt a megállapítást tartalmazza a Cipolla és társai ügyben⁷ hozott ítélet. Ebben az ítéletben az olasz ügyvédek tiszteletdíjára vonatkozó díjszabásnak a közösségi versenyjogi követelményekkel való összhangján túl a Bíróság vizsgálta a tiszteletdíjaknak az említett díjszabásban rögzített legalsó határtól megállapodással való eltérés tilalma és a szolgáltatásnyújtás szabadsága közötti kapcsolatot is. E tekintetben a Bíróság megállapította, hogy az ilyen, a szolgáltatásnyújtás szabadságát korlátozó tilalom elvileg igazolható a fogyasztók és a gondos igazságszolgáltatás védelmének célkitűzésével. A Bíróság a nemzeti bíróságra bízta annak megvizsgálását, hogy az ügyben érintett olasz szabályozás valóban megfelel-e az említett céloknak, és hogy az Olaszország által előírt korlátozások nem

27. Ezt követően a Hospital Consulting és társai ügyben⁹ hozott végzésében a Bíróság megismételte álláspontját az ügyvédi tiszteletdíjak olaszországi díjszabásának a közösségi versenyjogi követelményekkel való összhangja tekintetében. Ebben az ügyben a Bíróság elé terjesztett előzetes döntéshozatali kérdések azt a tilalmat érintették, mely szerint a bíróság a perveztes fél által a másik fél javára megtérítendő költségek megállapítása során nem térhet el a szóban forgó minimális tiszteletdíjaktól.

28. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a Cipolla és társai ügyben hozott ítéletben és a Hospital Consulting és társai ügyben hozott végzésben a Bíróság érvelése csak a tiszteletdíj alsó határtól való eltérés tilalmára vonatkozott. Az említett döntések egyáltalán nem foglalkoznak a tiszteletdíj felső határtól való eltérés tilalmával, annak ellenére sem, hogy a Cipolla és társai ítélet alapjául szolgáló ügyben a kérdést előterjesztő bíróság azt kérdezte a Bíróságtól, hogy összeegyeztethető-e a

6 – Ugyanakkor a vámügynökökre kivétel nélkül alkalmazandó kötelező olasz díjszabás tekintetében a Bíróság az említett díjszabás elfogadását egy szakmai szervezet részére kötelezővé tévő olasz szabályozást úgy ítélte meg, hogy az ellentétes az EK 85. cikkel, mivel vállalkozások társulásai által hozott döntésről van szó, nem pedig egy állami intézkedésről (a C-35/96. sz. Bizottság kontra Olaszország ügyben 1998. június 18-án hozott ítélet [EBHT 1998., I-3851. o.]).

7 – Fenti 2. sz. lábjegyzetben hivatkozott ítélet.

8 – A Bizottság keresetében felhívta a figyelmet a Corte d'appello di Torino (Torinói Fellebbviteli Bíróság), a Cipolla ügyben kérdést előterjesztő bíróság által a 2008. március 26-i (Cipolla kontra Portolese in Fazari ügyben hozott) ítéletében tett megállapításra, amely szerint „a tiszteletdíjak kötelező legalsó határának rögzítése nem szolgálja a fogyasztók védelmét, akikre – rendszerint – nem alkalmazandóak a szakmai díjszabásból eredő díjak, és akik – az információk vonatkozásában fennálló egyenlőtlenség miatt [...] – nem tudják felmérni az érintett jogágak sokrétűsége, és a tiszteletdíjaknak az eljárás hosszúságával összefüggő mértéke miatt bekövetkező, a díjazásban részesülő szolgáltatás végső díját a szolgáltatás minőségétől függetlenül megtöbbszöröző hatást, mely a gondos igazságszolgáltatás hátrányára szolgál!”

9 – Fenti 2. sz. lábjegyzetben hivatkozott ítélet.

szolgáltatásnyújtás szabadságának elvével az ügyvédi tiszteletdíjaktól való eltérés abszolút tilalma¹⁰.

jellegét a 223/2006. sz. törvényerejű rendelet eltörölte, amely így későbbi jogszabályként felülírja a 794/1942. sz. törvényt, valamint a 127/2004. sz. miniszteri rendeletet.

29. A fent hivatkozott Arduino és Cippola és társai ügyben hozott ítéletek, valamint a Hospital Consulting és társai ügyben hozott végzés alapjául szolgáló tények idején vitathatatlanul fennállt a díjszabás alsó határától való eltérés tilalma. E tilalmat kifejezetten előírta, és minden ezzel ellentétes megállapodást semmisnek nyilvánított a 794/1942. sz. törvény 24. cikke, valamint a 127/2004. sz. miniszteri rendelet 4. cikk(1) bekezdése, amely alapján az ügyvédi tiszteletdíjak díjszabásának alsó határától semmilyen eltérés nem volt megengedett¹¹.

31. A minimális díjszabástól való eltérés tilalmának az Arduino és a Cippola és társai ügyekben hozott fent hivatkozott ítéletek, valamint a Hospital Consulting és társai ügyben hozott fent hivatkozott végzés alapjául szolgáló tények időpontjában történő fennállásához hasonlóan, még kevésbé vitatható, hogy az olasz szabályozásban léteznek az ügyvédi tevékenységekre alkalmazandó maximált díjszabások.

30. A minimális díjszabások alkalmazásának kötelezettségét, tehát e díjszabások kötelező

32. Ugyanakkor úgy tűnik, hogy nem is ezt rója fel a Bizottság az Olasz Köztársaságnak. A Bizottság ugyanis az ügyvédek és ügyfelek között alkalmazott maximált díjszabások kötelező jellegét kifogásolja, mivel ez korlátozza az utóbbiak szerződéses szabadságát. A Bizottság véleménye szerint a szóban forgó olasz szabályozás megtiltja az ügyvédek számára, hogy szerződéses úton eltérjenek a maximált díjszabástól.

10 – Maduro főtanácsnok a fent hivatkozott Cipolla és társai ügyben hozott ítélet alapjául szolgáló ügyben előterjesztett indítványának 66. pontjában valóban megállapította, hogy az olasz díjszabás a tiszteletdíj felső határát is tartalmazta, amelyet az Olaszországban tevékenységet végző ügyvédek nem léphettek túl. Ugyanerre a megállapításra jutott Léger főtanácsnok a fent hivatkozott Arduino ügyben hozott ítélet alapjául szolgáló ügyben előterjesztett indítványának 94. pontjában a 127/2004. sz. miniszteri rendeletet megelőző 1994. október 5-i 585. sz. miniszteri rendelet kapcsán. Mindazonáltal a fent említett indítványokban hivatkozott olaszországi rendelkezések tekintetében a megállapítások pontos indokolása nem jelenik meg világosan, és arra a kérdésre sem adnak választ, hogy e megállapítások egyedül a költségek bíróság előtti elszámolására vonatkoznak, vagy érvényesek-e az ügyvédek és ügyfelek viszonyában is.

11 – Kérelmében a Bizottság helytelenül állítja, hogy a fent említett rendelkezés minden eltérést tilt az ügyvédi szolgáltatásokért járó meghatározott tiszteletdíjak és illetmények tekintetében. Valójában az említett tilalom csak a díjszabás alsó értékhatárára vonatkozik.

33. E tekintetben rá kell mutatni arra, hogy nem az Olasz Köztársaság az egyedüli tagállam, amelynek jogrendszere rendelkezik az

ügyvédek tiszteletdíjára vonatkozó díjszabások alsó és felső határáról¹².

34. Elfogadom, hogy az ilyen díjszabásnak lehet mérséklő szerepe, amely megvédi a jogalanyokat a túlzott mértékű tiszteletdíjak ellen, és lehetővé teszi az ügyvédek által nyújtott szolgáltatásokhoz kapcsolódó díjak előzetes megismerését, különös tekintettel az ügyvédek és ügyfelek között az információk vonatkozásában fennálló egyenlőtlenségre.

35. Ahogy fentebb jeleztem, a Bizottság agályainak középpontjában a Bizottság szerint többek között a királyi törvényerejű rendelet 57. és 58. cikke, a 794/1942. sz. törvény 24. cikke, az 1982. február 9-i 31. sz. törvény 13. cikke, a 127/2004. sz. miniszteri rendelet, valamint a 223/2006. sz. törvényerejű rendelet idevágó rendelkezései alapján az ügyvédekre alkalmazandó díjszabások állítólagosan kötelező jellege áll¹³.

36. A beadványaikban és a tárgyaláson elhangzott szóbeli előadásaikban a Bizottság

által bemutatott, majd az Olasz Köztársaság által magyarázott olasz szabályozás alapján úgy vélem, hogy a Bizottságnak a díjszabás felső határától való eltérés tilalmára vonatkozó előfeltételezése nem pontos.

37. Az olasz polgári törvénykönyv 2223. cikkéből mint általános szabályból, valamint a királyi törvényerejű rendelet 61. cikkéből mint különös szabályból kifejezetten az következik, hogy az ügyvéd és ügyfele közötti megállapodás elsőbbséget élvez a 127/2204. sz. miniszteri rendeletben megállapított díjszabással szemben. Csak megállapodás hiányában alkalmazható a díjszabás az ügyvéd tiszteletdíjának egyedi esetekben történő meghatározására. Ebből következik, hogy az ügyvéd és ügyfele számára lehetőség van arra, hogy megállapodás útján, például az ügy időigényével, az eredményességgel arányosan, vagy átalánydíj formájában meghatározzák az ügyvéd tiszteletdíját.

38. Nem mond ellent ennek a megállapításnak még a 223/2006. sz. törvényerejű rendelet 2. cikkének (2) bekezdése sem, amely alapján a szakmai szolgáltatások ágazatában kötelezően alkalmazandó rögzített vagy kötelező minimális díjszabásokat előíró törvényi és rendeleti rendelkezések hatályon kívül helyezése nem érinti az esetleges maximált díjszabásokat. Véleményem szerint a fenti rendelkezésből következik, hogy az esetleges maximált díjszabások jellege nem változott. Így ha az ügyvédi tevékenységre alkalmazandó maximált díjszabások ügyvédek és ügyfelek között nem voltak kötelező természetűek

12 – Példaként említhetem a C-289/02. sz. AMOK-ügyben 2003. december 11-én hozott ítélet (EBHT 2003., I-15059. o.) 7. pontjában bemutatott német, a cseh (vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb. o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb), valamint a szlovák (vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb) díjszabást.

13 – E tekintetben ki kell fejeznem kétségeimet amiatt, hogy hogyan vezethető le a díjszabás felső határának kötelező jellege a 794/1942. sz. törvény 24. cikkéből, ami csak a polgári ügyekben nyújtott igazságügyi szolgáltatások díjszabásában szereplő tiszteletdíjak alsó határától való eltérést tiltja meg a semmisség terhe mellett.

a 223/2006. sz. törvényerejű rendelet elfogadása előtt, akkor az említett rendelet elfogadását követően sem bírhatnak ilyen jelleggel.

39. Ráadásul a 223/2006. sz. törvényerejű rendelet 2. cikkének (1) bekezdésével ellentétben a „kötelező” szó nem szerepel ugyan ezen rendelkezés (2) bekezdésében a maximált díjszabásokkal összefüggésben.

40. Tekintettel az ítélkezési gyakorlatra, amely szerint a nemzeti törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezések hatályát a nemzeti bíróságok által történő értelmezésük figyelembevételével kell megállapítani,¹⁴ ahhoz, hogy a Bizottság érvelésének helyt lehessen adni, azt kellene bebizonyítania, hogy az olaszországi bíróságok a maximált díjszabásokat kötelező természetűnek tekintik.

41. Keresetében – konkrét példák idézése nélkül – a Bizottság azt állította, hogy a Corte suprema di cassazione állandó ítélkezési gyakorlatából arra a következtetésre lehet jutni, hogy az ügyvédi szakmai díjszabásoktól való eltérés tilalma minden azzal ellentétes megállapodás semmisségét maga után vonja. Az Olasz Köztársaság ezzel szemben arra hivatkozott, hogy a fent említett joggyakorlat csak a díjszabások alsó határára vonatkozik.

42. A tárgyaláson a Bizottság a Corte suprema di cassazione a 12297/2001. sz., a 9514/96. sz. és a 19014/2007. sz. ügyekben hozott ítéleteire hivatkozik, anélkül azonban, hogy azok másolatait a Bíróságnak átadta volna. A Bizottság azt állította, hogy ezekben az ítéletekben a Corte suprema di cassazione véleménye szerint a díjszabásokra vonatkozó alsó, illetve felső határ meghatározásának rendeltetése a szerződési autonómia korlátozása. Az Olasz Köztársaság ellenérve szerint ezek az ítéletek teljesen különböző szabályozási keretekre vonatkoznak.

43. Annak ellenére, hogy az említett ítéleteket nem csatolták az ügy irataihoz, megvizsgáltam közülük az egyiket, az interneten hozzáférhető 12297/2001. sz. ügyben hozott ítéletet. E vizsgálatból megállapítható, hogy az ítélet csak a bírósági eljárás költségeinek elszámolásra vonatkozik, és nem az ügyfél és ügyvéd közötti tiszteletdíj meghatározásának szerződési szabadságára.

44. A fenti megfontolásokat az alábbiakban foglalom össze.

45. Először is, a Bizottságnak kell bizonyítania az ügyvédekkel szemben előírt azon kötelezettség fennállását, amely alapján alkalmazniuk kell a maximált díjszabásokat, és amely számukra megtiltja a maximált díjszabásoktól megállapodás útján történő eltérést.

46. A Bizottság bizonyította, hogy e területen léteznek a maximált értékhatárok. Valójában az Olasz Köztársaság nem vitatta ezt a körülményt. Mindazonáltal a Bizottságnak nem

¹⁴ – A Bizottság kontra Olaszország ügyben 2003. december 9-én hozott ítélet (C-129/00, EBHT 2003., I-14637. o., 30. pont).

sikerült alátámasztania azt, hogy az említett értékhatárok kötelezőek abban az értelemben, hogy megtiltják az ügyvédek számára azt, hogy azoktól az ügyfelekkel való megállapodás alapján eltérjenek. Az ügyvédek javadalmazására vonatkozó olasz szabályozás vizsgálata nem derített fényt olyan kifejezett tilalom létezésére, amely a minimális díjszabásoktól való eltérésnek a 223/2006. sz. törvényerejű rendelet hozta változásig fennálló tilalmához hasonlóan a maximált díjszabásoktól való eltérésekre vonatkozott volna.

forgó ítéletek a jelen ügyben vizsgálttól eltérő kérdéseket érintettek.

47. Másodszor, a Bizottság nem bizonyította, hogy az ilyen kifejezett tilalom ellenére a nemzeti bíróságok a szóban forgó szabályozást úgy értelmeznék, hogy a maximált díjszabások korlátozzák az ügyvédek és ügyfelek szerződéses szabadságát. Ismereteim szerint a Corte suprema di cassationének a Bizottság által a tárgyaláson idézett¹⁵, de az ügy irataihoz nem csatolt ítéletei nem támasztják alá a Bizottság állítását. Ezenkívül az Olasz Köztársaság joggal jegyezte meg, hogy a szóban

48. A fenti összefoglalóból következik, hogy a Bizottság kérelmét, mint megalapozatlant, el kell utasítani.

49. Ami a költségeket illeti, az eljárási szabályzat 69. cikkének 2. §-a alapján a Bíróság a pereszes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Az Olasz Köztársaság ilyen irányú kérelmének hiányában a felek maguk viselik saját költségeiket.

15 – Emlékeztetek arra, hogy a Bizottság keresetében meglegett annak állításával, hogy a Corte suprema di cassazione állandó ítélkezési gyakorlatából az következik, „hogy az ügyvédi szakmai díjszabástól való eltérés tilalma következtében az érdekelt felek között született minden ezzel ellentétes megállapodás semmis, függetlenül a szolgáltatás fajtájától”, azonban erre semmilyen konkrét példát nem adott.

50. Ugyanezen szabályzat 69. cikkének 4. §-a első bekezdésének megfelelően az eljárásba beavatkozó tagállam maga viseli saját költségeit. A Szlovén Köztársaság következképpen maga viseli a saját költségeit.

Véggövetkeztetések

51. A fenti megfontolások alapján azt javasolom a Bíróságnak, hogy az alábbiak szerint hozza meg döntését:

A Bíróság a keresetet elutasítja.

Az Olasz Köztársaság maga viseli saját költségeit.

Az Európai Bizottság maga viseli saját költségeit.

A Szlovén Köztársaság maga viseli saját költségeit.